ները կարծես թէ ամենայն ինչ իրենց հոգւոյն մէջ համարելով՝ զարմանալի չէ, որ Աղօթք վերնագրով զուտ Սիմբոլիսմութիւն բուրող ոտանաւորին մէջ կը կարդանք. «Հոգիիս մէջ այրի կարապ մը կը չարչարուի»: Ստուգիւ այլանդակ է բացատրութիւնը. ինչ իմաստով ալ որ առնուի «այրի կարապը»: Բարեբախտաբար մէկ երկու քիչ շատ յաջող բանաստեղծներ ընթերցողին վրայէն այն անհաճոյ տպաւորութիւնը կը բառնան, զոր նոյնօրինակ ոտանաւորներու ընթերցմամբն ունեցած էր:

Ընթերցողին բախտէն ոտանաւորաց շարքը շուտ կը վերջանայ եւ կը յաջորդէ Դեկադանս եւ Սիմբոլիսմ գրութեանց վրայ ճապաղ գրութիւն մը: Ն. Ադոնց իր յօդուածովը այս նոր ուղղութեանց պաշտպան կը հանդիսանայ: Բայց ինչպէս որ սիմբոլիսմ ոտանաւոր գրող մ'իր գաղափարը ընթերցողին շատ անգամ չի կրնար հասկցնել, նոյնպէս ալ Պ. Ադոնցին այս յօդուածը փոխանակ կոկիկ ու սեղմ կերպով նոյն ուղղութեան ինչ ըլլալը բացատրելու, կը սկսի ալոր մոլոր ճամբաներ ընել, այնպէս որ ընթերցողը յօդուածը վերջացուցած ատեն Ադոնցին լաւ գրող ու փիլիսոփայական շատ մը գրութեանց խելամուտ անձ մ'ըլլալը կը վճռէ, միայն թէ Սիմբոլիսմի վրայ այն լայն ու որոշ գաղափարը չ'ունենար, զոր այսպիսի ընդարձակ յօդուածէ մը կ'ակնկալուէր:

Արեւմտեան Հայոց արդի գրականութիւնը վերնագիրը կը կրէ յաջորդ յօդուածը: Անծանօթ հեղինակն աւելի պատմական ոճով կը գրէ, քան թէ քննադատական եւ ուսումնական: Արեւմտեան Հայոց արդի գրականութիւնը 78ի պատերազմէն վերջն սկիզբ առած եւ 95ին իր առաջին շրջանը կատարելով՝ երկրորդ շրջանը մտած կը գնէ: Սակայն այս բաժանումը՝ որչափ ալ ընդունուած ըլլայ, քմածին է եւ զուրկ է գիտնական հիմքէ: Վասն զի ինչչափ ազդեցութիւն ըրին այս քաղաքական դէպքերը Պոլսոյ . . . գրականութեան վրայ, որ ստիպուինք ընդունիլ, թէ արեւմ. Հայ. արդի գրականութիւնը 79ին սկսաւ, 95ին իր առաջին շրջանը բոլորեց եւ այլն: Պ. Յօդուածագիրը քաղաքական դէպքերէն առնելով այսպէս կը բաժնէ մինչ այսպիսի դասաւորում մը կորելու համար գրականութեան յեղափոխութիւն մը գիտելի ըլլալու էր: Այս կերպ բաժանում մ'ընելէն վերջը Մեծապ. Յօդուածագիրը համառօտ կերպով կը պատմէ թէ օրաթերթն երբ իր անկախութիւնը կորսնցուց. իրաւամբ ճիշդ բացատրութիւն մ'ըլլալը չ'ընդունիր Թիւրքիոյ մէջ հրատարակուած թերթերու եւ գրոց ամբողջութիւնը արեւմտեան Հայոց գրականութիւն անուանելնիս: Կը յիշատակէ Պոլսոյ գրական լեզուին գաղղիերէնէ կրած ազդեցութիւնը եւ այս վերջին լեզուաւ շատ մը գրքերու հայերէնի թարգմանուելովը հայերէն նորակերտ բառերու մթերք մը յերեւան ելլելը: Երկրորդ Գլխուն մէջ լրագրութեան հիմնուելուն վրայ խօսելէն վերջը՝ արեւմտեան գրականութեան զանազան ճիւղերը կը յիշատակէ, տեղ տեղ աւելի խորհրդածութիւններ քան քննութիւն ընելով: Այս մասը մէկալ մասերէն աւելի յաջողած է. այնպէս որ ընթերցողը թէպէտ համառօտ, բայց բաւական լաւ տեղեկութիւն կ'ունենայ Պոլսոյ գրականութեան զանազան ճիւղերուն վրայ: Երրորդ եւ Չորրորդ Գլուխներուն մէջ կը խօսի «Արեւելքի» հիմնարկութեան, Ռուսահայոց հետ յարաբերութեան, Պոլսեցւոց երեւելի գրագէտներուն վրայ: Գրիգոր Օտեանի, Տէրենցի, Գարագաշեանի, Պէրպէրեանի վրայ փոխանակ աւելի ծանրանալու Եղիա Տէմիրճիպաշեանի վրայ երկարագոյնս կը խօսի, որ չէր արժեր: Ի վերջոյ յիշելով «Մասիսին» «Արեւելքի» հետ միացումը՝ յօդուածը կը վերջացընէ, շարունակութիւնը գալ անգամուան ձգելով:

Կուսիկեանի Իրաւունք եւ Բարոյականութիւն յօդուածէն վերջը կու գայ Նիկ. Ադոնցի Հայոց եկեղեցու հազար վեցհարիւրամեակին վերնագրով գրուածքը: Լեւոն ԺԳ. Քահանայապետին շրջաբերականին պատասխանը, Նազարեանցի բազմութիւն մը նամակներու: Ի վերջոյ գրքին ետեւը զետեղուած պատկերներուն մեկնութիւնները: — Ահաւասիկ այս է «Բանբեր»ին բովանդակութիւնը, որմէ կ'իմացուի, թէ «Բանբերը» ունի իր գրական ու գեղարուեստական վերնագրին համապատասխանող նիւթ: Եթէ այս առաջին թիւն այնչափ զարմանք պատճառեց, գրագէտներն ու գեղարուեստի զբաղողներն յանկարծակիի բերելով, մի յուսով ենք, թէ յաջորդ թուերով «Բանբերին» յարգն ու փարքը կ'աւելնայ եւ պատիւ կը բերէ իր խմբագրապետ Պ. Նիկ. Ադոնցին, հայութեան եւ գրական աշխարհին:

Հ. ՀԱՄԲ.

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«Հանդէս Ամսօրեայ» Նախորդ թուոյն մէջ (էջ 334 ա.) Մուրատ՝ ուղղաձիգ գծերէ եւ կէտերէ բաղկացած հետեւեալ ծածկագրութիւնը կը յիշէ |||| . . . . || . . |||| . . . . . ||| . . . . . . |||| . . . . ||| . . եւ երկիցս զայն Գիրուժ կը կարդայ, սակայն ըստ ծածկագրութեան կանոնաց (տես «Հանդէս» 1892 էջ 52 բ. ծանօթ.) ոչ թէ Գիրուժ այլ Փիրուժ հարկ է կարդալ: — Յիշեալ ծածկագրութեան տեսակէն է դարձեալ քիչ մ'եւսքը (էջ 334 բ.) յառաջ բերուած ծածկագրութիւնը ⋮☰ եւն. բայց կ'երեւայ թէ ընդօրինակութեան սխալ մը կայ, որով որոշ անուն մը չ'ելլեր:

ԽՄԲԱԳԻՐ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ — Կրիստոսին յաղթողը Հայոց Արտաշէս թագաւորն էր. 353:
ԳԻՒՂԱՆ — Պատմութիւն հայերէն լեզուի. 358:
ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ — Բժիշկ Դոկտ. Նահապետ Ռուսինեան. 363: — Դոկտ. Անտոն Առաքելեան (պատկերազարդ). 368: — Կոլոտ. 370:
ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ – Ստուգաբանական հետազօտութիւնք. 380:
ՄԱՏԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ. 382:
Դիտողութիւն մը. 384:

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ
Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ Վ. ՊԱՐՈՆՋ

ՎԻԵՆՆԱ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

digitised by A.R.A.R.@